

Ladybird, Ladybird (Ken Loach, 1994)

Guia de treball associada als camps epistemològics de la Pedagogia social i la Sociologia de l'educació i als camps professionals de l'educació social, el treball social i els serveis socials

La història relatada en aquesta pel·lícula permet distingir clarament entre dos moments de la història personal de la Maggie, la protagonista, i de l'acció dels serveis de protecció social, que es corresponen amb l'abans i el després del primer procés de separació entre mare i fills.

En la primera, s'activen els mecanismes de protecció de la infància, ja que el desordre emotiu i organitzatiu de la Maggie representa un elevat risc per a la integritat física i el desenvolupament dels seus quatre fills. En la segona, després d'haver separat els fills de la mare, aquesta intenta refer la seva vida, troba l'equilibri emocional en una relació de parella que esdevé estable i vol tenir fills amb el seu company nou, el Jorge. Però els serveis socials actuen per inèrcia i rutina, essent possible parlar de negligència dels professionals i de maltractaments institucionals envers la Maggie i el Jorge.

Si durant la primera part de la història la Maggie presenta serioses limitacions en les seves capacitats per fer-se càrrec de la cura i educació dels seus quatre fills, essent possible valorar una possible negligència en l'exercici de les seves responsabilitats com a mare, en la segona la negligència es traslladà a l'actuació dels sistemes de protecció social, que actuen com element de control negatiu i de reproducció.

A continuació apuntem algunes idees i interrogants que poden ajudar-nos en l'anàlisi dels continguts d'aquesta pel·lícula.

Pel que fa a la primera part de la història:

- Quins són els elements de risc que podem detectar en la situació? Justifiquen aquests que la situació sigui valorada d'alt risc per als infants? Existeix

desamparament? Per què? [inestabilitat afectiva acusada, precarietat econòmica, quatre fills de quatre pares diferents, parella violenta, maltractaments, violència domèstica, deixa els fills sols de nit, la Maggie estima els seus fills, però té les capacitats i habilitats per fer-se'n càrrec? Possible “malaltia” mental, si més no desordres psíquics...]

- Valoració legal i tècnica de la situació plantejada. Quines alternatives legals existeixen? Quines alternatives tècniques? Quines són les mesures legals i tècniques que apareixen en la pel·lícula? Penseu que són les adequades? Quines altres mesures alternatives podrien haver-se utilitzat? Valoreu els aspectes forts i febles de les diverses alternatives possibles.
- Quin és el fet que desencadena l'acció dels sistemes de protecció de la infància? Està aquesta acció justificada? Per què?
- Com valorem l'actuació de la policia? I dels serveis sanitaris?
- Penseu que és possible un procediment preadoptiu tan ràpid i àgil?
- Reflexioneu sobre els drets i els deures associats a la patria potestat i sobre la dialèctica existent entre els drets dels pares i mares i els drets dels infants. Existeix confrontació o complementarietat entre ambdós drets? Analitzeu aquesta dialèctica tant des de la perspectiva teòrica com des de la situació concreta explicada a la pel·lícula.
- Existeix correspondència entre vincles afectius i cura de les necessitats bàsiques dels infants? Què passà en la pel·lícula? I en la vida real? Identifiqueu algunes d'aquestes necessitats bàsiques.
- La reproducció dels maltractaments. La Maggie va patir maltractaments i abusos en la seva infància. Ella trenca la cadena pel que fa als maltractaments infantils (sempre vol o intenta protegir als seus fills); però, i pel que fa a les seves relacions amb els homes? I pel que fa a les característiques dels seus companys? I al tipus de relacions que estableix? Fixeu-vos, la psiquiatra, en una de les vistes judicials, parla de “tendència a establir relacions abusives”.
- Accepta la Maggie la realitat? Accepta la visió i l'opinió dels altres (no únicament dels serveis socials, sinó també de la seva pròpia germana)? I la visió dels seus propis fills? Penseu en la seva reacció davant del dibuix infantil penjat a la porta de la gelera de sa germana on apareix la figura d'un dels fills enmig de les flames i la imatge de la mare és fora. La Maggie és una dona que tendeix a confondre la realitat i a fer-ne una valoració biaixada, negativa, victimista. Confon els serveis, els recursos, no accepta cap ajuda externa, ni tampoc entén la legalitat i com aquest l'afecta.
- Durant la primera part de la trama relatada, té credibilitat el personatge de la Maggie? Quina valoració ens mereix com a mare?

- Visió negativa dels serveis socials: aquests són valorats, tant per la Maggie com pel director de la pel·lícula, com un element de control, d'interferència en la vida personal... però no d'ajuda, ni de suport. Penseu que aquesta visió està justificada en la realitat? Per què? Pel que fa a la història de la Maggie, aquesta visió es basa en el seu passat (la seva infància), però cal qüestionar-ho pel que fa als maltractaments que reb quan és adulta, ja que els serveis socials actuen i intenten oferir-li alternatives... encara que ella no facilita el treball. Cal que reflexionem sobre els dos aspectes següents: la visió-valoració del subjecte no sempre, ni tampoc necessàriament, es correspon amb la realitat, el subjecte és sempre coresponsable de la seva situació, però no sempre ho accepta.
- Altres elements que cal contemplar: La inestabilitat personal i afectiva de la Maggie. La seva dependència dels homes i la tendència a les relacions violentes i abusives. La dependència i l'afecte vers la figura de l'home maltractador. Ella defensa als fills dels actes violents, però és això suficient? És aquest ambient l'adient per al creixement dels infants? En aquest sentit, és interessant el visionat d'una altra pel·lícula excel·lent, *Once were warriors (Guerreros de Antaño)*, ja que en ella la figura de la mare s'adona del risc que la parella i el model de família representen per als fills i això és l'element desencadenant de tot un seguit de canvis que transformaran radicalment la seva vida i la vida dels seus fills.
- La separació de la mare i els fills és traumàtica i dolorosa. Però, en el cas de la Maggie, existeixen vincles afectius positius i forts. És això sempre així?

Pel que fa a la segona part de la història

- Reproducció, control, burocràcia.. Etiquetatge
- El fet que la parella, en Jorge, sigui un immigrant irregular dificulta, des de la perspectiva dels serveis socials, la resolució del conflicte. L'excessiva valoració dels aspectes econòmics i materials per sobre dels afectius, personals...
- No es tenen en compte les capacitats ni les potencialitats dels subjectes (la Maggie i el Jorge), especialment pel que fa a la capacitat de canvi. Els efectes de l'etiquetatge negatiu. Coneixes en què consisteix aquest etiquetatge? Existeix? Has conegut algun cas en la vida real? L'etiquetatge es dona en tots els aspectes de la vida i en les diverses dimensions de la vida de les persones, essent el camp educatiu escolar un dels més estudiats en aquest sentit. Però, què us sembla pel que fa als serveis socials i l'educació social.
- El passat, les històries de vida, com element clau per comprendre el present i preveure el futur: els abusos i maltractament familiars en el cas de la Maggie.
- Cal que reflexioneu pel que fa a la reacció de la Maggie i els embarassos. Davant de la separació dels seus fills, ella reacciona amb nous embarassos i els serveis socials, incapaços de detectar i valorar els canvis, actuen amb noves separacions...

- Quina valoració us mereixen els anuncis a la premsa cercant una família acollidora preadoptiva per a un dels fills de la Maggie? Cal que reflexionem sobre les diverses perspectives possibles de valoració, ja que la pel·lícula és parcial i interessada en el plantejament (ens explica la història des de la perspectiva de la mare), però no des de la perspectiva dels serveis socials, ni tampoc dels propis infants. Cal tenir en compte un aspecte: tenen els infants el dret a una família? La situació relatada ens genera un estat emotiu que afecta la nostra opinió, però cal refredar els sentiments i analitzar tots els aspectes relacionats amb el benestar de la infància, és a dir, dels fills de la Maggie, però també de tots els altres infants que poden trobar-se en situacions de risc, de desemparament o d'abandó. Llavors, tal vegada, la nostra valoració dels anuncis sigui una altra
- Un aspecte que hem de valorar en clau positiva és el control del sistema sociosanitari. El resultat, en el cas de la pel·lícula, és negatiu, però els mecanismes de prevenció i control són els adequats. Cal reflexionar sobre aquest punt: l'activació d'aquests mecanismes és adequada i correcta, ja que el cas de la Maggie és de risc, allò que no és correcte és la no capacitat de valorar de nou la situació....
- És cert que hi ha un error en la valoració dels serveis socials, però la Maggie dificulta o facilita l'error? És la seva actitud i conducta les adequades?
- S'aplica el principi de proporcionalitat en les mesures? Possiblement sí en el primer cas (l'accident domèstic), però i en el segon? Hi ha elements que justifiquin la situació de desamparament i, per tant, la retirada de la tutela dels pares? Cal diferenciar entre les sospites i els fets comprovables. La història de la mare pot valorar-se de risc, però no podem negar les seves possibilitats de protecció en el futur i de canvi.
- Les contradiccions entre legalitat i realitat pel que fa al Jorge: ell és una bona persona, una bona parella i, possiblement, un bon pare. És un recurs idoni per a la Maggie, però el seu caràcter irregular el fa invisible als mecanismes de protecció social, és més, la seva visibilitat pot significar la seva expulsió. Les paradoxes d'un ordenament legal injust (l'exemple del treball en la pizzeria..)
- Detecta i valora alguns dels errors més greus pel que fa a l'actuació dels serveis socials. Per exemple, quina valoració et mereix la separació dels primers fills de la Maggie? La separació entre germans i la no existència d'un únic professional de referència? Així mateix, també podríem referir-nos al paper de la família biològica extensa, especialment pel que fa a la germana de la Maggie, ja que no s'aprofiten els recursos que aquesta pot oferir. Quina és la relació que s'estableix en el moment de valorar la separació d'uns infants del seu nucli familiar?
- La fredor i la unilateralitat de la justícia i dels sistemes de protecció. Cal estar alerta pel que fa als mecanismes de reproducció, control, etiquetatge... la valoració negativa de les capacitats del subjecte La negació de les seves possibilitats de canvi i de implicació en la pròpia història.... Sense una visió positiva del subjecte i de les seves capacitats, sense el confiar en la capacitat de canvi i de millora del subjecte l'acció socioeducativa serà molt difícil, per no dir inviable. En aquest sentit, us

recomano la lectura del capítol tercer de l'obra *La opción de educar. Ética y Pedagogía* de Ph. Meirieu (2001).

- Pel que fa a les competències i responsabilitats de les administracions públiques en el camp de la protecció de la infància: Què vol dir que els infants de la Maggie passen a “tutela de l'autoritat local”? Quines diferències existeixen en el nostre país?
- La degradació progressiva d'una relació de parella a causa de factors negatius externs.
- En tota acció socioeducativa existeix una relació dialèctica inversament proporcional entre els elements d'ajuda i de control, analitza la situació relatada en la pel·lícula des d'aquesta perspectiva. Quina d'aquestes dues perspectives, l'ajuda o el control, té més pes en l'actuació dels serveis socials en el cas de la Maggie? Quina valoració en fas?
- Com ja sabeu, en el camp dels serveis socials s'acostuma a parlar de tres nivells d'acció: el treball individual-familiar, el grupal i el comunitari. En el cas de la Maggie, quins d'aquests nivells considereu que seria prioritari, quins altres no? Desenvolpeu amb alguns exemples concrets els continguts possibles d'aquests tres nivells.

Bibliografia citada:

MEIRIEU, Philippe (2001): [La opción de educar. Ética y Pedagogía](#). Barcelona, Octaedro.

Guia elaborada per Miquel Gómez Serra (Departament de Teoria i Història de l'Educació, Facultat de Pedagogia, Universitat de Barcelona) mgomez@ub.edu